

WERKGROEP MILIEUBEHEER BERG EN DAL

Postbus 26, 6560 AA Groesbeek
bestuur@wmg-groesbeek.nl
www.wmg-groesbeek.nl

Aan de gemeenteraad van de gemeente Berg en Dal
Postbus 20
6560 AA Groesbeek

Groesbeek 27 mei 2023

Betreft: Zienswijze ontwerpbestemmingsplan Herinrichting Ooijse Graaf

Geachte raadsleden,

De Werkgroep Milieubeheer Berg en Dal geeft hierbij haar zienswijze op het ontwerp bestemmingsplan Herinrichting Ooijse Graaf omdat zij zich zorgen maakt over haalbaarheid van de herinrichting.

Inleiding

Herinrichting van een landbouwgebied naar natuur klinkt voor instanties die opkomen voor de natuur als muziek in de oren. Dat geldt zeker ook voor de doelstelling van de herinrichting van de Ooijse Graaf, waarbij door de inrichting het beoogde rietmoeras zodanig vergroot en vernat wordt, dat moerasvogels als Grote karekiet, Roerdomp en Woudaapje en met in hun kielzog nog andere dieren een nieuw en beter habitat krijgen. Dit beeld brengt herinneringen op van weleer toen één van de schrijvers van deze zienswijze Henny Brinkhof op 24-6-1972 in de Ooijse Graaf een Woudaapje zag op en op 28-6-1973 een Roerdomp. Het zou bijna 50 jaar duren voordat hij weer Woudaapje zou zien in het onovertroffen riet- en watergebied van de Donaudelta. Dus het verhaal van Ark over het herstel van rietmoeras deed zijn hart sneller kloppen. Toch dient hij mede een zienswijze in omdat het plan ook tot nevenschade kan leiden en het nog maar helemaal de vraag is, of de herinrichting gaat leiden tot herstel van het gewenste rietmoeras. De huidige herinrichting is een onderdeel van een grotere herinrichting van de natuur van de Ooijse Graaf waarin al enkele stappen zijn gezet en waarvan er ook nog velen zullen volgen, waarvan de waterhuishouding er één is.

Zandwinning en natuurontwikkeling

Om de herinrichting mogelijk te maken, is voor deze stap gekozen voor de partij K3 die de inrichting faciliteert door de aanleg van een 20 ha zandwinningproject wat een grote, diepe plas tot gevolg heeft. In totaal zou er dan 13 ha hoogwaardig rietmoeras bijkomen, genoeg om tezamen met het bestaande Natura 2000 gebied de Ooijse Graaf de Roerdomp en het Woudaapje een geschikt habitat te bieden.

Om dit plan te kunnen realiseren moet er een wijziging plaatsvinden van het bestemmingsplan. Er moet een wijziging komen van landbouw naar zandwinning en van landbouw naar natuur. De

zandwinplas die na afloop ontstaat krijgt ook een natuurbestemming. Voorwaarde van een dergelijke wijziging is wel dat de beoogde nieuwe bestemming ook in alle redelijkheid gerealiseerd kan worden. Ook is het noodzakelijk eventuele nadelen af te wegen tegen de voordelen.

Zandwinning, grote ingreep en weinig extra natuur

Er wordt een grote plas van 20 ha gegraven, waar 13 ha landnatuur tegenover staat. Een deel hiervan, nl de noordelijke en westelijke rand van de plas zal mogelijk geen rietmoeras worden. Daarmee de uitbreiding landnatuur 2 ha minder. Ook het beoogde wandelpad zal nog wat van het rietmoeras afsnoepen. Dat betekent dat er tegenover 20 ha ontzanding minder dan 11 ha moerasnatuur komt te staan. Dat is weinig.

Ook wordt door de ontgroning het landschap van de Waalmeander onherstelbaar aangetast. De overheid heeft veel geld ter beschikking gesteld om natuur in de Gelderse Poort te ontwikkelen. Als in het kader van de versterking van Natura 2000 gebied de Ooijse Graaf daardoor een extra waterplas voorkomen kan worden, betekent dat wellicht ook nog 20 ha extra rietmoeras en worden de doelstellingen meer en robuustere populaties roerdompen, woudaapjes en grote karekieten gehaald. 10 jaar geleden besloot de Raad dat het bij één plas in de Ooijse Graaf zou blijven.

Waterhuishouding

De grote plas zal een dempende invloed hebben op de waterhuishouding. Aan de ene kant droogt het gebied minder snel uit, aan de andere kant wordt de hoogwaterstand minder hoog, want het duurt lang voordat bij een hoge waalstand de plas gevuld is. Het streefpeil van 9.15 m dat zeer gewenst is zal daardoor niet vaak of juist maar heel kortdurend gehaald worden. Minder dan tegenwoordig het geval is en dat is al te weinig. Uiteindelijk wordt gestreefd in de toekomst naar een streefpeil van 9.50 m. Door de dempende werking van de plassen zal dat waarschijnlijk-zo sporadisch gerealiseerd worden, dat het effect ervan niet meetbaar zal zijn in de vegetatie. Voor het huidige bestaande natura-2000 deel van de Ooijse Graaf zal dat leiden tot daling van de hoge waterstanden en dus nadelig zijn.

Om dat effect op te lossen is het de bedoeling dat als de Kraayenhofplas bij hoogwater extra water levert aan de nieuwe plas, omdat de Kraayenhofplas dicht bij de Waal staat en dus eerder stijgt. We hebben al gezien dat door het formaat van de plas die opvulling langzaam gaat. De kwel die de hoge waterstand in de Waal met zich meebrengt gaat sneller dan de stijging van de plas en doordat de Kraayenhofplas dus niets extra's toevoegt, sterker nog met de nieuwe 2^e plas zal die stijging nog langzamer gaan.

Het is de vraag in hoeverre deze suboptimale hoogwaterstanden effect hebben op het bestaande rietmoeras in het natura 2000 gebied en de ontwikkeling van rietmoeras in de nieuw te ontwikkelen natuur.

Daarnaast is het zelfs zo dat kwelwater dat gebruikt wordt voor het vullen van de grote plassen in wezen afgevangen wordt en niet ten goede komt aan de moerasnatuur en het bestaande natura 2000 gebied. Met andere woorden de grote plassen vangen bij hoge waalwaterstanden kwel af. Kwel is zeer belangrijk als het gaat om de kwaliteit van het water. De aanwezigheid van ijzer in kwelwater zorgt ervoor dat fosfaten gebonden worden. Kwelwater draagt zo bij aan de bestrijding van overbemesting waar de Nederlandse natuur erg veel last van heeft. Verruiging van de vegetatie treedt dan langzamer op, het oppervlaktewater wordt schoner, wat plantengroei in het water ten goede komt (Waterviolier). Als het kwelwater in de zandwinplassen terecht komt, oxideert het ijzer en slaat het neer als ijzeroxide. Wanneer geoxideerde, ijzervrije water gebruikt wordt voor 'bevloeiing' van het natuurgebied mist het zijn reinigend vermogen en stimuleert zo verruiging. Daarnaast neemt de kwaliteit van het oppervlaktewater af, dat wil zeggen dat de begroeiing van greppels, watergangen en plasjes achteruit gaat en de toch al matige waterkwaliteit er niet beter op wordt.

Drijvend riet of kragge.

Rietmoerassen bestaande uit overjarig waterriet zijn gunstig voor woudaapjes, roerdompen of grote karekieten. Een bepaald type van dit rietmoeras is 'drijvend riet' of Kragge.

In de Donaudelta is op vele plaatsen drijvend overjarig riet op grote schaal aanwezig. Het rietland beweegt mee met de fluctuatie van de Donau. De vegetatie drijft op een dik pakket met lucht gevulde rietwortels. Dergelijk rietland is enorm vogelrijk, mede omdat de op de rietbodem gebouwde nesten meebewegen met het water en dus nooit onderlopen als het water stijgt. Drijvend rietmoeras stelt hoge eisen aan de omgeving, waarbij ook de kwaliteit van het water, waarop het drijft van belang is. Het is de moeite waard te onderzoeken of dit type rietmoeras door inrichting van de zandwinningplas tot ontwikkeling kan komen.

Beheer

De combinatie zandwinning natuurontwikkeling is niet nieuw. Zo wordt bij Milsbeek een hoogwaardig groot natuurgebied ontwikkeld, waarbij de verhouding te graven waterplas en natuur ongeveer 1 op 3 is.

De ontgronder Teunesen Zand en Grint en Natuurmonumenten hadden in de streek een grote grondpositie. De initiatiefnemers Natuurmonumenten en Teunesen hebben samen met de Provincie Limburg en de gemeente Gennep het plan uitgewerkt en de eerste fase in 1918 tot uitvoering gebracht. Uiteindelijk wordt ca 200 ha moeras en nat schraalland gerealiseerd. De oevers van de ontgrondingsplassen worden zo ecologisch mogelijk ingericht met flauwe oevers. De natuur wordt na afloop overgedragen aan Natuurmonumenten, die een kwalitatieve verplichting heeft om de vooraf gestelde natuurdoeltypen te behalen.

Bij de herinrichting Ooijse Graaf blijft het onderhavige gebied in eigendom van de particuliere grondeigenaar van de Eindsche Hof, een agrarische ondernemer dus geen professionele terrein beherende instantie of gecertificeerde natuurbeheerder, die zich als het gaat om natuurbeheer zich ook nog niet bewezen heeft. Dat maakt het zeer onzeker of het gewenste rietmoeras op de juiste wijze ontwikkeld of beheerd wordt. Het is van groot belang dat het beheer juridisch goed geregeld wordt en de naleving ervan bij een overheidsinstantie komt te liggen die kundig is op het vlak van natuurbeheer en ook indien nodig boetes kan uitdelen. De provincie die bevoegd gezag is voor Natura 2000 gebieden en qua natuurbeheer ter zake kundig is, zou deze taak op zich kunnen nemen. Momenteel is het te ontwikkelen gebied niet opgenomen op de ambitiekaart van het provinciale natuurnetwerk. Het is zeer gewenst dat dat in dit stadium wel gebeurt. Wanneer de bestemming natuur gekregen heeft, dient het volgens de geformuleerde ambitie uitgevoerd te worden en kan het voor subsidiering van SNL in aanmerking komen. Agrarisch natuurbeheer is minder gewenst, daar die gebonden zijn aan termijnen, waarna het contract verloopt. Bovendien is het beheer van agrarisch natuurbeheer vaak vrij eenvoudig en heeft het een agrarisch karakter. Moerasrietbeheer is moeilijk.

Open einden

Het onderhavige project herinrichting Ooijse Graaf is een onderdeel van een groter en lang lopender project. Voordeel daarvan is dat een het gebied ontwikkeld wordt in 'hapklare brokken'. Nadeel is dat sommige van die brokken die in de toekomst liggen nu al van belang zijn voor de ontwikkeling van het huidige project: rietmoeras. Een ervan is de waterhuishouding. Er zijn ideeën om de waterhuishouding te veranderen en uiteindelijk een hoogwater streefpeil van 9.50 m te realiseren (nu 9.15 m). dat betekent dat de waterhuishouding aanvankelijk mogelijk niet optimaal wordt en in de toekomst mogelijk verbeterd wordt. Het nu gehanteerde streefpeil van 9.15 betekent dat er ook na inrichting even veel water het gebied verlaat als nu. Hierdoor is er geen sprake van een klimaatbuffer. Dat is alleen zo als er extra water vastgehouden wordt. Dat is wel het geval wanneer het streefpeil op 9.50 m komt, tenminste op de momenten dat het peil boven 9.15 m gehaald wordt (zie eerdere bedenking).

Maar de aanpassing van de waterhuishouding is een project dat later uitgedacht en uitgevoerd wordt. Daar heeft het rietmoeras nu niets aan. Het probleem is dat als een bepaalde vegetatieontwikkeling heeft plaatsgevonden, die vaak niet meer vanzelf ombuigt. Als blijkt dat het

gewenste rietmoeras bij de huidige inrichting toch niet wil aanslaan en er wilgenstruweel tot ontwikkeling komt dan is de kans dat het daarna alsnog lukt als de hydrologie wel op orde is, zonder grootschalige ingrepen nihil.

Wij maken ons zorgen over de haalbaarheid van het project, wij hopen dat onze zorgen worden weggenomen door een gegronde weerlegging van onze zorgen of aanpassingen van het project. Het toch mooi zijn als we in de Ooij weer kunnen genieten van het kleine reigertje het Woudaapje, de onzichtbare Roerdomp of de grote Karekiet, die uit volle borst zijn eigen naam uitroept.

Namens de Werkgroep Milieubeheer Berg en Dal

J. de Valk
Voorzitter